Historische **plantenjacht** in de Peel

De bevriende botanisten, L. Vuijck en J.W.C Goethart, maken in 1895 een voettocht door de Peel in de hoop er biesvarens te vinden. In het overgeleverde reisverslag[1] schetst Vuijck een beeld van hun plantenjacht in het nog grotendeels onontgonnen gebied. Hier volgen enkele tekstfragmenten.

(…) *De trein Nijmegen-Venloo bracht ons aan het station Boxmeer, waar we uitstapten. Een station is in deze streken nog geen herbergzaam oord en beteekent alleen dat men daar het dichtst is bij de plaats voor den naam van het station aangegeven.* (…)
Als ze bij hotel Verwaaien aankomen lijkt de juffrouw, die als hotelierster fungeerde, weinig vertrouwen te hebben in hun personen. (…) *Ik wil dan ook gaarne erkennen dat een botanist, die een excursie gaat ondernemen, er niet op zijn voordeeligst uitziet; natuurlijk zoekt men zijn oudste plunje uit en kleedt zich zoodanig, dat men niets beschadigen kan* (…).
De volgende dag vangt het tweetal hun Peelreis aan om kwart over zes in de morgen. (…) *Opgewekt togen we op het pad, de weg naar St. Anthonis op, daarbij voortdurend noteerende wat ons oog aan planten ontdekte, waarvan natuurlijk alleen de belangrijkste of twijfelachtige soorten werden medegenomen.*
(…) De opsommingen van plantennamen in het reisverslag geven een aardige impressie van de vegetatie die ze aantreffen in de verschillende biotopen die ze onderweg tegenkomen: de bebouwde kom, bermen, beek, weiland, heide, vennen en hoogveen.

Gegraven wijk in het Helenaveen (1870) en Helenavaart met stoomsleepboot (1875). Vuijck beschrijft in het reisverslag de vaart en de wijken richting het dorp Helenaveen.

Schoone slaapster

(…) *Nu waren wij het punt genaderd, waar de weg in noordoostelijke richting zich naar het dorp St. Anthonis wendt, welks toren duidelijk voor ons op een half uur afstands zich vertoonde en die voor ons nog langen tijd een baken op onzen tocht zou zijn. Ons jachtterrein strekte zich van hier zuidelijk uit, ten einde de op de kaarten aangegeven plassen te doorzoeken (op de aanwezigheid van biesvarens) en zoo de Peel in te gaan om deze in zijn geheele lengte te vervolgen.* (…)
(…) *Welgemoed betraden we de heide, zoekende naar de aangegeven plassen. Inmiddels noteerden we Trekrus, Borstelgras, Bruine snavelbies, Moeraswolfsklauw, Ronde zonnedauw, Dwergzegge, Witte snavelbies en Waterpostelein. Men ziet, het wordt vochtiger en tot onze verrassing stonden we plotseling voor de eerste plas. Daar zij in de diepten van de heide gelegen zijn en meestal volgegroeid zijn, ziet men er overheen, zodat men er vlakbij genaderd is en men plotseling de vasten bodem mist. Onze eerste kennismaking was niet verkwikkelijk, want er groeide niets dan Moerashertshooi en Gewone waterbies. De tweede plas die wij ontmoetten was iets beleefder, want zij verschafte ons Moerassmele, Oeverkruid, Draadzegge, Drijvend fonteinkruid, Stijve moerasweegbree, Wijdbloeiende rus, Blauwe zegge en een enkel steriel exemplaar van Waterlobelia.* (…)
(…) *Biesvaren is in ons land de schoone slaapster doch niet in het bosch, maar op den bodem van plassen en wie tot haar wil komen, moet biezondere etiquettes in acht nemen; hij nadere haar ongeschoeid en met reinen voet. Wil zij haren aanbidder toelaten, dan prikt zij dien in den voet, dan eerst neigt zich de gelukkige botanicus tot haar, omhelst haar en verbergt haar zorgvuldig in het beste wat hij haar kan geven, in zijn plantenbus. Maar ofschoon mijn reisgenoot al deze bizondere voorzorgen had in acht genoomen en den geheelen plas blootsvoets was doorgetrokken, zoo heeft hij niets kunnen ontdekken dan Oeverkruid* (…) *die even gemeen schijnt te prikken als van Biesvaren wordt beweerd* (…)

Het zuidelijke deel van De Groote Peel Limburg, oktober 2016. Foto: Minne Feenstra.

Grote biesvaren. Bron: Otto Wilhelm Thomé. Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz, 1885.

Het stinkende slijk

(…) *Inmiddels was het 10 uur geworden en hadden we bijna 4 uur gedaan over een weg die in lineaire afstand nog geen uur gaans was; dit werd bedenkelijk, wilden wij het voorgestelde einddoel nog bereiken.* (…) *We togen nu in westelijke richting naar de Brabantsche grens de heide over en weldra werd de bodem veerkrachtig, eindelijk drassig en tenslotte zaten we midden in de modder, het beeld van de nog heden voortgaande hoogveenvorming. Het is op deze plaatsen dat men niet dan met de uiterste voorzichtigheid kan voortgaan, telkens gebruik makende van de kleinere of grootere polsters, die de heide te midden van het zwarte, stinkende slijk heeft gevormd* (…).

Weer op steviger grond aangekomen vragen de botaniserende vrienden de weg aan een Peelbewoner. (…) *Op onze vraag waar we waren kregen we ten antwoord: "In de Peeeel", minstens met 6 e's uitgesproken; alsof we dat nog niet wisten. Op verdere vragen kwam stelselmatig het antwoord: "Da'weet 'k nie".* (…) Uiteindelijk vinden de vrienden, vermoeid door de 14 uur durende zware tocht, een hotel in Meijel. De Peelstreek kwalificeerden ze als een kale woeste heide, waar niets het oog boeit en waar niets groeit dan de gewone heidesoorten. Biesvarens hebben ze niet gevonden. Het zal uiteindelijk nog circa tien jaar duren voordat twee soorten (Grote en Kleine biesvaren) voor het eerst in Nederland worden aangetroffen.

Bewerkt door: Caroline Elfferich en Edwin Dijkhuis

Historisch beeldmateriaal: Hans van de Laarschot

Bronnen

[1] Grote delen van het handgeschreven reisverslag van L. Vuijck, zijn opgenomen in de Flora van Nijmegen en Kleef 1800-2006 (2007).